

וצפונה ותימנה ומזרחה וראה בעיניך, כי לא תעבר את הירדן הזה". ואף על פי שודאי היו בידי משה מעשים טובים, בכל זאת הוצרך לתפלה, הרי שתפלה גדולה יותר ממעשים טובים בלא תפלה.⁽²⁵⁾

ואמר רבי אלעזר: גדולה תענית יותר מן הצדקה!⁽²⁶⁾

מאי טעמא? — משום שאת זה (התענית) הוא מקיים בגופו, ואילו את זה (הצדקה) הוא מקיים בממונו.

ואמר רבי אלעזר: גדולה תפלה יותר מן הקרבנות.

שנאמר [ישעיהו א יא] "למה לי רוב זבחיכם אמר ה'", וכתוב שם בהמשך, "ובפרשכם כפיכם אעלים עיני מכס, גם כי תרבו תפלה אינני שומע", ואם קרבנות גדולים יותר מתפלה, למה הוצרך לומר שגם אינו חפץ בתפלתם, אחר שכבר אמר שאינו חפץ בזבחהים? — בהכרח, שתפלה גדולה יותר, ולכן הוסיף שלא רק בקרבנותיהם אינו חפץ, אלא אף בתפלתם.⁽²⁷⁾

אמר רבי יוחנן: כל כהן שהרג את הנפש, לא ישא את כפיו לברך את ישראל, שנאמר [שם פסוק טו] "ידיכם דמים מלאו".⁽²⁸⁾

ואמר רבי אלעזר: מיום שהרב בית המקדש, ננעלו שערי תפלה, שנאמר [איכה ג ח] "גם

25. ביארנו לפי תוס', אך הגרא"מ הורביץ דייק מדברי רש"י [ד"ה עלה] שביאר כי רק "בדבר הזה" — בזכות התפלה, ולא בזכות מעשים טובים — מילא בקשתו ואמר לו "עלה ראש הפסגה", ולביאורו נדחית ראיית התוס' ממה שהוצרך לתפלה חוץ מהמעשים הטובים שהיו בידו.

26. לכאורה תמוה, שהרי לעיל [ו ב] אמרו אגרא דתעניתא צדקה, ומשמע שהיא עיקר מעלת התענית, ואיך יתכן שהתענית גדולה ממנה [וראה רא"ש תענית פ"א טז, שהוכיח מכאן שאי אפשר לפדות תענית בצדקה]. ובעיון יעקב ביאר שבעוה"ז צדקה עדיפה, כי בכך הוא נוח לשמים ולבריות, אך לעוה"ב תענית עדיפה. ובאהבת איתן נקט שרבי אלעזר לטעמו [בתענית יא] שהיושב בתענית נקרא קדוש.

27. כך פירש רש"י, והב"ח גרס גם את המשך הפסוק "ידיכם דמים מלאו", וכוונתו לבאר

שתפלתם לא התקבלה רק משום שידיהם מלאו דמים, ומשמע כי לולי זאת היתה מתקבלת אף שהקרבן לא היה מתקבל.

28. ביאר המהרש"א, שהדרש מתחילת הפסוק "גם כי תרבו תפלה אינני שומע, ידיכם דמים מלאו", והיינו יום כפור, שמרבין בו בתפלת נעילה, ומרבין בו בנשיאות כפים בכל התפלות, ועם זאת אינני שומע כי ביום זה הרגו הכהנים את זכריה בן אבקולס ומלאו ידיהם דמים, כמבואר בגיטין [נו ב].

ובתוס' [יבמות ז א, סנהדרין לה ב] הקשו למה הוצרך הפסוק "מעם מזבחי תקחנו למות", ללמד שכהן שרצח לוקחים אותו להמיתו אפילו אם יש בידו עבודה, והרי אם אינו ראוי לישא כפיו כל שכן שאין עבודתו עבודה, ותרצו שדוקא לישא כפיו אינו יכול, כי מצוה זו הוא עושה בידו, ואין קטיגור נעשה סניגור, שהרי הרג בידו, ועוד שחומרא היא שהחמירו רק בנשיאת כפים [וביאר הערוך לנר שהחמירו משום ששכינה שורה עליהם, ולפיכך אף שעיקר